

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عاشقان

عاشقان

زندگی و زمانه امیرالمؤمنین
از زبان ایشان

محمد مجتهد

www.ketab.ir

سرشناسه: محمدیان، محمد، ۱۳۴۲-
عنوان و نام پدیدآور: علی علیه السلام از زبان علی علیه السلام: زندگی و زمانه امیرالمومنین علیه السلام از زبان خودش / نویسنده محمد محمدیان.
مشخصات نشر: قم، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۶۲۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۱-۱۳۴-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

عنوان دیگر: زندگی و زمانه امیرالمومنین علیه السلام از زبان خودش.

موضوع: علی بن ابی طالب علیه السلام، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.

موضوع: Ali ibn Abi-Talib, Imam I, 661-600

شناسه افزوده: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف

رده بندی کنگره: ۸۱۳۹۶ ع ۳۱۲ / م ۳۵ / ۳۷ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۱۱۰۹۹

مهرف

علی علیه السلام از زبان علی علیه السلام
(زندگی و زمانه امیرالمؤمنین علیه السلام از زبان ایشان)

محمد محمدیان

مؤسسه «بیت‌الاستادان»، سجاد محمدی، راضیه حقیقت

مهدی صالحی

زینا کتاب

آرمان گرافیک (علی عباسی نژاد)

دفتر نشر معارف

(وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها)

سی و نهم، ۱۴۰۳

۱۵۰۰ نسخه

۳۶۰.۰۰۰ تومان

۹۷۸-۶۰۰-۴۴۱-۱۳۴-۹

۱۱ مقدمه

۱۷ فصل اول: دوران مکه

- ۱۹ ایام کودکی
 ۲۰ نخستین ایمان آورنده به رسول خدا ﷺ
 ۲۲ محبوب‌ترین فرد نزد رسول خدا ﷺ
 ۲۶ خاطراتی از مکه

۳۳ فصل دوم: دوران مدینه

- ۳۵ هجرت به مدینه
 ۳۷ پیمان برادری با رسول خدا ﷺ
 ۳۹ ازدواج با دختر رسول خدا ﷺ
 ۴۶ جهاد در رکاب رسول خدا ﷺ
 ۴۸ میدان بدر؛ نخستین تجربه کارزار با دشمنان اسلام
 ۴۹ خاطراتی از جنگ احد
 ۵۱ حضور حماسی در جنگ خندق
 ۵۲ فتح خیبر؛ بیانی بر افسانه یهود
 ۵۶ قرائت سوره بقره در مکه
 ۵۷ انتصاب به جانشینی رسول خدا ﷺ در غدیر خم
 ۶۰ خاطراتی از دوران مدینه
 ۶۴ نگرانی‌های رسول خدا ﷺ
 ۶۷ ارتحال رسول خدا ﷺ

۷۱ فصل سوم: دوران خلفا

- ۷۳ تغییر مسیر خلافت
 ۷۹ اتمام حجت با مردم در موضوع خلافت و امامت
 ۸۴ نهایت بی‌یاوری
 ۸۶ سکوت برای حفظ وحدت
 ۸۹ گفت‌وگویی مستدل با ابوبکر
 ۹۶ ماجرای غم‌بار فدک
 ۹۹ شهادت فاطمه زهرا علیها السلام

فرمان جنگ به لشکریان و فرماندهان	۳۴۹
اعزام طلایه داران لشکر به سوی شام	۳۵۲
حوادث مسیر کوفه تا صفین	۳۵۷
ورود به صفین	۳۶۰
مشکل آب	۳۶۱
هدایت لشکریان	۳۶۲
آخرین اتمام حجت با معاویه	۳۷۵
پرهیز از شروع جنگ	۳۸۰
تشویق سپاهیان برای نبرد با پیشوایان کفر	۳۸۲
رعایت اخلاق در جنگ	۳۸۷
قدردانی و تشکر از یاران	۳۹۴
حوادثی در جنگ	۳۹۷
پاسخ به چند پرسش	۳۹۹
آتش بس موقت	۴۰۲
دعوت معاویه به جنگ با پیغمبر	۴۰۷
شهادت عمار یاسر	۴۰۹
پاسخ به نامه‌های معاویه برای نجات از جنگ	۴۱۱
در آستانه پیروزی قطعی	۴۱۷

۴۲۱ فصل هفتم: دوران حکمیت

قرآن بر سر نیزه‌ها	۴۲۳
بازگرداندن مالک اشتر از میدان جنگ	۴۲۶
پاسخ به نامه معاویه	۴۲۹
انتخاب اجباری ابوموسی اشعری	۴۳۱
نوشتن معاهده حکمیت	۴۳۴
توصیه‌های امام به داوران حکمیت	۴۳۸
خوارج؛ مولود حکمیت	۴۳۹
بازگشت از صفین	۴۴۱
ورود به کوفه	۴۴۵
تحلیلی جامع از جنگ صفین	۴۵۱

فصل هشتم: دوران جنگ نهروان ۴۵۷

- ۴۵۹ مدارا و نرم خوایی با خوارج
 ۴۶۶ پاسخ‌هایی به شعارهای خوارج
 ۴۷۷ خبر خیانت نمایندگان در حکمیت و آمادگی برای جنگ
 ۴۸۰ آمادگی دوباره برای جنگ با معاویه
 ۴۸۶ دعوت از خوارج، برای شرکت در جنگ با معاویه
 ۴۸۶ تغییر مسیر جنگ از شام به نهروان
 ۴۹۰ رخدادهایی در مسیر نهروان
 ۴۹۳ ورود به نهروان
 ۴۹۹ درنگ در نبرد با خوارج
 ۵۰۰ در میدان نبرد
 ۵۰۳ پس از پیروزی در نهروان
 ۵۰۹ استمرار جریان خوارج در طول تاریخ

فصل نهم: دوران غارت‌ها ۵۱۱

- ۵۱۳ بسیج مردم برای عزیمت به جنگ با معاویه
 ۵۱۵ اعزام مالک اشتر به مصر و شهادت وی در این مسیر
 ۵۱۹ شهادت محمد بن ابی بکر، استاندار مصر
 ۵۲۵ فتنه‌انگیزی در بصره
 ۵۳۰ مقابله با غارت ضحاک در اطراف عراق
 ۵۳۴ مقابله با غارت‌های نُعمان و ابن مسعده و یزید بن شجره
 ۵۳۸ مقابله با غارت بُسرین اُرطاة در حجاز و یمن
 ۵۴۳ مقابله با غارت سفیان بن عوف غامدی در شهر الأنبار
 ۵۴۹ نامه‌ای تاریخی و روشنگر
 ۵۷۰ تویخ مردم به سبب نستی در جنگ با معاویه
 ۵۷۷ آمادگی مردم برای جنگ با معاویه

فصل دهم: دوران شهادت ۵۸۳

- ۵۸۵ نزدیک بودن وعده شهادت
 ۵۸۸ ملاقات با رسول خدا ﷺ در رؤیا
 ۵۹۰ شب ضربت خوردن

سفرش به مدارا با ابن ملجم	۵۹۳
گفت‌وگوهایی با عیادت‌کنندگان	۵۹۵
آخرین وصایا	۵۹۸
لحظهٔ ارتحال	۶۰۵
منابع	۶۰۷
نماینه	۶۱۳

مقدمه

سپاس بر آستان بلند پروردگاری که سخنوران از مدح و ثنای او فرومانند! حسابگران از شمارش نعمت‌هایش به عجز آیند! همت‌های والا در طریق درک [حقیقت] او، ره به جایی نبرند و ژرفکاوان و غواصان دریای علوم به [حقیقت ذات] او دست نیابند!^۱

سلام خدا بر محمد ﷺ که در شریف‌ترین خاندان چشم به جهان گشود و در مهد کرامت و پاکی رشد یافت. نیک‌سرشتان شیفته او شدند و نگاهشان بر فضایل او خیره ماند. خدا به برکت وجودش، کینه‌ها از سینه‌ها زدود، آتش دشمنی‌ها فرونشاند، وسعت دل‌ها را رویشگاه محبت و الفت قرار داد، فرودستان را بر مسند عزت نشاند و فرادستان مغرور را به خواری و کرنش واداشت!^۲

و سلام بر اهل بیت پیامبر، آنان که حضورشان در کنار امت اسلام، تضمینی بر شکوفایی علم و میرایی جهل بود. آنان ستون‌های استوار اسلام و پناهگاه مردم بودند و با تلاش و جهاد آنان، حق به جایگاه خویش بازگشت و باطل از مسند خود به زیر آمد.^۳

آنان صدرنشین عرصه دانش و بصیرت بودند و روح جبین در جانشان موج می‌زد. آنچه بر نازپروردگان دشوار می‌نمود، برای آنان آسان و تحمل‌پذیر بود. جسمشان همچون دیگران از خاک بود؛ اما روح والایشان با عالم ملکوت پیوند داشت. آنان جانشینان خدا در زمین و دعوت‌کننده مردم به دین خدا بودند.^۴

با گذشت بیش از چهارده قرن از ظهور اسلام و اوضاع پرفرازونشینی که مسلمانان پشت سر گذاشته‌اند و اختلاف‌ها و جدایی‌های تأسف باری که در بین آنان رخ داده است، امروز بیش از هر زمان دیگر، نیازمند شناخت مجدد اسلام ناب و خالص هستیم.

۱. نهج البلاغه، خطبه ۱، ص ۳۹.

۲. نهج البلاغه، خطبه ۹۶، ص ۱۴۱.

۳. نهج البلاغه، خطبه ۲۳۹، ص ۳۵۷.

۴. نهج البلاغه، حکمت ۱۴۷، ص ۴۹۷.

زبان عربی تألیف و با هفت عنوان چاپ شد: عصر نبی اکرم صلی الله علیه و آله، امامت حضرت، عصر خلفا، پذیرش خلافت، جنگ جمل، جنگ صفین، جنگ نهروان و شهادت امام علیه السلام. برای تهیه این مجموعه، تمامی کتب نزدیک به صدر اسلام و معتبر و دردسترس شیعه و سنی، اعم از تاریخی و روایی و تفسیری را مطالعه کرده و مطالب مستند و درخور اطمینان و سازگار با محکقات اعتقادی و واقعیت‌های تاریخی را انتخاب کردم. این مجموعه به دلیل مبسوط بودن و همچنین عربی بودن، برای عموم علاقه‌مندان به ساحت قدسی امیرالمؤمنین علیه السلام قابل استفاده نبود؛ برای همین، همیشه به دنبال فرصتی بودم که خلاصه‌ای از این مجموعه را با ترجمه روان فارسی آماده سازم و به دوستداران آن حضرت تقدیم کنم که با لطف و عنایت الهی، این توفیق نصیب شد و کتاب حاضر فراهم آمد.

نکاتی چند درباره این کتاب

۱. اتفاقی که در تلخیص و ترجمه افتاد و تا حدودی کتاب را با اصل مجموعه متفاوت ساخت، این بود که کتاب از ابتدا تا پایان، به روایت مستقیم از زبان امیرالمؤمنین علیه السلام تنظیم شد. با این توضیح که در کتاب *حیة امیرالمؤمنین علیه السلام عن لسانه*، مطالب را از کتب تاریخی و روایی انتخاب کرده و بدون تغییر و به شیوه مرسوم کتاب‌های تاریخی و حدیثی نقل کردم. در آن کتاب، راوی تاریخ یا راوی حدیث مثلاً می‌گوید: من حضور داشتم که چنین حادثه‌ای به وقوع پیوست و امیرالمؤمنین علیه السلام در این حادثه چنین مطلبی فرمود یا چنین واکنشی نشان داد یا چنین تصمیمی گرفت. اما در کتاب حاضر، مقدمه بیانات حضرت که در منبع اصلی از زبان راوی نقل شده است نیز با اندک تغییری، از زبان خود آن حضرت روایت می‌شود و از ابتدای کتاب تا پایان آن، راوی دیگری وجود ندارد. البته دقت لازم را به خرج داده‌ایم که افزوده‌های ما در قلاب و با رنگ متفاوت و قلم متفاوت ارائه شود تا با سخنان اصلی حضرت مخلوط نشود و خواننده بتواند سخن آن حضرت را از غیر آن بازشناسد.
۲. این کتاب در بردارنده گزارش‌های تاریخی و روایی براساس سیر طبیعی رخدادهای اجتماعی و سیاسی است و نه عهده‌دار بیان معارف عمیق توحیدی و

تفسیر آیات قرآن و موعظه‌های اخلاقی آن حضرت؛ زیرا شرح و تبیین آن معارف، مجالی دیگر و بس گسترده‌تر می‌طلبد.

۳. ترجمه سخنان موزون و ادیبانه و پرمغز شخصیتی همچون امیرالمؤمنین علیه السلام که به راستی امیراندیشه و بیان و الگوی دیانت و سیاست و امام رحمت و صلابت بود، کاری بس دشوار می‌نماید، هم از منظر درک مراد آن حضرت و هم از جنبه انتقال اندکی از شیوایی و نفوذ کلامی آن بزرگوار. اکنون باید اعتراف کرد که با همه تلاش و دقتی که به کار گرفته‌ایم، آن‌گونه که شایسته ساحت علوی بود، انجام وظیفه نشده است؛ بدین جهت از محضر آن امام و ارادتمندان به ساحت آن بزرگوار پوزش می‌طلبیم.

۴. در ترجمه این کتاب، از ترجمه‌های متعدد و در دسترس نهج البلاغه و سایر کتاب‌های روایی و تاریخی بهره برده‌ام؛ ولی به هیچ‌کدام بسنده نکرده و بلکه کوشیده‌ام تا حد ممکن، ترجمه‌ای روان و قابل استفاده برای مخاطبان جوان ارائه کنم. میزان توفیق در این کار را نمی‌دانم و امیدوارم از راهنمایی اصحاب علم و قلم بهره‌مند باشم.

در پایان، بر خود لازم می‌دانم از دوستانی که هریک به‌گونه‌ای مرا در ترجمه و ویرایش این اثر یاری داده‌اند تشکر کنم؛ به‌ویژه از جناب حجت‌الاسلام والمسلمین آقای ترابی و جناب آقای مختارپور و جناب آقای حمیدزاده که در این راه، بیشتر همراهی کرده‌اند. از خداوند متعال برای این عزیزان بهترین پاداش را که نوشیدن از شهد کوثر باستان مبارک امیرالمؤمنین علیه السلام است، خواستارم.

اللهم اجعلنا من اهل اليقين و من شيعة امير المؤمنين عليه افضل صلوات المصلين

محمد محمدیان

۱۳ رجب ۱۴۳۸

۲۲ فروردین ۱۳۹۶